

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Αρχείο Νομισματικής Επιτροπής

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ

Κωδικός:
GR IATE A1-S10

Χρονολογίες:
1946-1982

Μέγεθος:
306 βιβλία πρακτικών
111 βιβλία ευρετηρίων και πρωτοκόλλου
1.451 φάκελοι λυτών εγγράφων

Πρόσκτηση:
Η Διεύθυνση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας παραχώρησε το αρχείο στο Τμήμα Ιστορικού Αρχείου του Κέντρου Πολιτισμού, Έρευνας και Τεκμηρίωσης σταδιακά, μεταξύ του Νοεμβρίου του 2017 και του Ιουνίου του 2018.

Ο ΠΑΡΑΓΩΓΟΣ

Νομισματική Επιτροπή (1946-1982)

Διοικητική ιστορία

Η Νομισματική Επιτροπή (ΝΕ) ιδρύθηκε με τον Νόμο 1015/1946, με προσωρινό χαρακτήρα, σε εκτέλεση της οικονομικής συμφωνίας του Λονδίνου της 24. 1/1946 και εγκαταστάθηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος. Έργο της ήταν η αντιμετώπιση του νομισματικού και πιστωτικού προβλήματος της μεταπολεμικής περιόδου με τη ρύθμιση της έκδοσης χαρτονομίσματος, όμως σύντομα εξελίχθηκε στο κύριο όργανο χάραξης της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής, συμβάλλοντας στον συντονισμό μεταξύ Κυβέρνησης και Τράπεζας της Ελλάδος. Στις αρμοδιότητες της συγκαταλέγονταν ο καθορισμός των όρων χρηματοδότησης των παραγωγικών τομέων της οικονομίας, καθώς και η εποπτεία και ο έλεγχος του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Η αρχική σύνθεση της επιτροπής περιλάμβανε δύο μέλη της Κυβέρνησης, τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και δύο αλλοδαπούς εμπειρογνώμονες, οι οποίοι προέρχονταν από τη Μεγάλη Βρετανία (αρχικά τον επικεφαλής της Βρετανικής Οικονομικής Αποστολής John Nixon, και έπειτα τον Theodore Gregory) και τις Ηνωμένες Πολιτείες (αρχικά τον Gardner Patterson, με διάδοχο τον John W. Gunter). Με δεδομένη την ανάγκη ομοφωνίας στη λήψη των αποφάσεων της Επιτροπής, καθένα αλλοδαπό μέλος διατηρούσε ουσιαστικά δικαίωμα βέτο. Η συμμετοχή του Βρετανού υπκόου παρατάθηκε έως το φθινόπωρο του 1955, ενώ η συμμετοχή του Αμερικανικού μέλους καταργήθηκε το 1957.

Παρότι η αρχική πρόβλεψη ήταν η Νομισματική Επιτροπή να παραμείνει ενεργή για 18-24 μήνες, διαδοχικά νομοθετήματα παρατείνουν τη λειτουργία της, μεταβάλλοντας ταυτόχρονα τη σύνθεση και τις αρμοδιότητες της Επιτροπής. Το Ν.Δ. 588/1948 έδωσε τη δυνατότητα στη Νομισματική Επιτροπή να καθορίζει τον συνολικό όγκο των πιστώσεων και την

κατανομή τους κατά κλάδο, να καθορίζει διοικητικά τα επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων και να επιβάλλει ελέγχους στις συναλλαγές. Ακόμη, δημιουργήθηκε το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο Τραπεζών το οποίο γνωμοδοτούσε σχετικά με τα προβλήματα πίστωσης και την αναδιοργάνωση του τραπεζικού συστήματος. Καθοριστικά νομοθετήματα που αφορούσαν τη Νομισματική Επιτροπή υπήρξαν επίσης οι Αναγκαστικοί Νόμοι 1611/1950 και 1665/1951 αναφορικά με τις υποχρεωτικές καταθέσεις των δημόσιων οργανισμών στην Τράπεζα της Ελλάδος και σχετικά με τον έλεγχο των τραπεζών.

Με τον Α.Ν. 1837/1951 οι αρμοδιότητες της Νομισματικής Επιτροπής επεκτάθηκαν στον έλεγχο εφαρμογής της συναλλαγματικής πολιτικής. Το ίδιο έτος, η Επιτροπή καθόρισε τις γενικές γραμμές και τη διαδικασία ελέγχου τραπεζών, εξέλιξη που οδήγησε στην ίδρυση της Γενικής Επιθεώρησης Τραπεζών (ΓΕΤ) της Τράπεζας της Ελλάδος, τα πορίσματα της οποίας υποβάλλονταν στη Νομισματική Επιτροπή.

Το 1954 δημιουργήθηκε η Υποεπιτροπή Πιστώσεων, η οποία απορρόφησε τις αρμοδιότητες της Επιτροπής Πίστωσης, που είχε ιδρυθεί δύο χρόνια νωρίτερα, με καθήκον να παρακολουθεί και να υποβάλλει εισηγήσεις αναφορικά με τα μέτρα που θα έπρεπε να ληφθούν για την αρτιότερη λειτουργία του συστήματος πιστοδότησης. Κατά τα έτη 1957 και 1958, η Νομισματική Επιτροπή απέκτησε αρμοδιότητες που σχετιζονταν με τα έντοκα γραμμάτια και τις πωλήσεις επί πιστώσει (Ν.Δ. 3745, Ν. 3838). Το 1960, με το Ν.Δ. 4108, η Επιτροπή εξελίχθηκε σε μόνιμο όργανο, με τακτικά μέλη τον Υπουργό Συντονισμού (που ασκούσε και καθήκοντα προέδρου), τον Υπουργό Εμπορίου & Βιομηχανίας, τον Υφυπουργό Συντονισμού, τον Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και έναν Καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών με γνωστικό αντικείμενο οικονομικών και νομισματικών θεμάτων.

Αρχείο Νομισματικής Επιτροπής

Το 1968, στο πλαίσιο της νέας πιστωτικής πολιτικής, κωδικοποιήθηκαν οι αποφάσεις που αφορούσαν τη χορήγηση τραπεζικών πιστώσεων, ενώ ταυτόχρονα απλουσεύθηκαν οι διαδικασίες παροχής χρηματοδοτήσεων. Με το Ν.Δ. 957/1971, η σύνθεση της επιτροπής άλλαξε, ενώ οι αρμοδιότητές της περιορίστηκαν από τους νεοσύστατους φορείς του Κυβερνητικού Πολιτικού Συμβουλίου και της Επιτροπής Οικονομικών Υποθέσεων στην απλή εφαρμογή πιστωτικής πολιτικής και στην άσκηση ελέγχου συναλλάγματος και ελέγχου πίστωσης. Οι παλαιές αρμοδιότητες της Επιτροπής αποκαταστάθηκαν με το Ν.Δ. 175/1973 και τον Ν. 128/1975, οπότε και οι υποεπιτροπές της ανασυστάθηκαν. Ειδικότερα, το 1973 συστάθηκαν οι Υποεπιτροπές Ελέγχου Συναλλάγματος και Χορηγήσεως Συναλλάγματος δι' Οικονομικής Ανάγκας, με τη δεύτερη από αυτές να τηρεί και παράρτημα στη Θεσσαλονίκη: μεταγενέστερα συστάθηκαν εκ νέου η Επιτροπή Βιοτεχνικών Πιστώσεων με τις υποεπιτροπές της (1974, 1976), η Υποεπιτροπή Πιστώσεων (1974) και η Υποεπιτροπή Δανείων και Συναλλάγματος (1974).

Με τον Ν. 400/1976, διευκρινίστηκαν πληρέστερα οι αρμοδιότητες της Νομισματικής Επιτροπής, ρυθμίστηκαν θέματα οργάνωσης και λειτουργίας της και ιδρύθηκε στην Τράπεζα της Ελλάδος η Διεύθυνση Γραμματείας Νομισματικής Επιτροπής, προκειμένου να εκτελεί τη γραμματειακή υποστήριξη. Η τελευταία διαρθρώθηκε στα Τμήματα Επεξεργασίας Αποφάσεων, Παρακολουθήσεως Εφαρμογής Πιστωτικής Πολιτικής, Σχέσεων μετά των Εξαγωγικών Επιχειρήσεων και στην Υπηρεσία Οικονομικής Αναλύσεως. Κατά το διάστημα 1977-1981 λειτουργήσε επίσης η Υποεπιτροπή Ελέγχου Παραβάσεων Πιστωτικών Κανόνων.

Σε εφαρμογή του Ν. 1266/1982, η Νομισματική Επιτροπή καταργήθηκε και οι περισσότερες από τις αρμοδιότητές

της μεταβιβάστηκαν αυτοδίκαια στην Τράπεζα της Ελλάδος, ως της μόνης πλέον αρμόδιας να αποφασίζει για νομισματικά, πιστωτικά και συναλλαγματικά θέματα, στο πλαίσιο βέβαια πάντα της ασκούμενης κυβερνητικής πολιτικής. Από 2.7.1982, η Διεύθυνση Γραμματείας της Νομισματικής Επιτροπής καταργήθηκε, και στην Τράπεζα της Ελλάδος ιδρύθηκε η Διεύθυνση Νομισματικής Πολιτικής και Τραπεζικών Εργασιών (Απόφαση Γενικού Συμβουλίου, συνεδρία 15/1.7.1982) στην οποία περιήλθαν τα τμήματα της καταργούμενης Διεύθυνσης. Ταυτόχρονα, η Διεύθυνση Ελέγχου Πίστωσης μετονομάστηκε σε Διεύθυνση Γενικής Επιθεωρήσεως Τραπεζών.

Το 1982, έτος κατάργησης της Νομισματικής Επιτροπής, οι περισσότερες από τις αρμοδιότητές της μεταβιβάστηκαν στην Τράπεζα της Ελλάδος και το αρχείο της κληροδοτήθηκε στις υπηρεσιακές μονάδες που υποστήριζαν τα διάδοχα εκτελεστικά όργανα εποπτείας, δηλαδή την Επιτροπή Νομισματικών και Πιστωτικών Θεμάτων (ΕΝΠΘ), την Επιτροπή Πιστωτικών και Ασφαλιστικών Θεμάτων (ΕΠΑΘ) και στη συνέχεια την Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων (ΕΤΠΘ). Το 2012 το αρχείο μεταφέρθηκε στη δικαιοδοσία του νεοσύστατου Τμήματος Υποστήριξης Εκτελεστικών Οργάνων Εποπτείας της Διεύθυνσης Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, στο οποίο παρέμεινε μέχρι το 2017.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το αρχείο περιλαμβάνει αποφάσεις της Νομισματικής Επιτροπής και των υποεπιτροπών της, αναφορικά με την άσκηση νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής. Μεταξύ άλλων, οι αποφάσεις αφορούν τον έλεγχο του νομίσματος, του συναλλάγματος, των δανειοδοτήσεων-πιστοδοτήσεων και τη χρηματοδότηση διαφόρων

κλάδων της οικονομίας (εμπορίου, βιομηχανίας, βιοτεχνίας, τραπεζών κ.λπ.). Επίσης, το αρχείο περιλαμβάνει αλληλογραφία, αιτήσεις και συνοδευτικά έγγραφα μεταξύ της Νομισματικής Επιτροπής και άλλων επιτροπών, της Τράπεζας της Ελλάδος, υπουργείων, χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και ιδιωτών.

Το αρχείο αποτελείται από πρακτικά συνεδριάσεων, φακέλους δικαιολογητικών εγγράφων, καθώς και πρωτόκολλα και φακέλους αλληλογραφίας της Νομισματικής Επιτροπής (1946-1982), της Επιτροπής Πίστωσης (1952-1954), της Υποεπιτροπής Πιστώσεων (1954-1982), της Υποεπιτροπής Δανείων και Συναλλάγματος (1974-1982) και της Υποεπιτροπής Ελέγχου Παραβάσεων Πιστωτικών Κανόνων (1977-1981).

ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗ

Διατηρήθηκε η αρχική τάξη.

Το υλικό ταξινομήθηκε σε εννέα αρχειακές υποσειρές που αντικατοπτρίζουν τις αρμοδιότητες των οργάνων της Νομισματικής Επιτροπής ως εξής:

- ▶ **A1S10Y1:** Πρακτικά συνεδριάσεων Νομισματικής Επιτροπής – Βιβλία (76 βιβλία, 1946-1982)
- ▶ **A1S10Y2:** Πρακτικά συνεδριάσεων Νομισματικής Επιτροπής – Φάκελοι (142 φάκελοι, 1971-1982)
- ▶ **A1S10Y3:** Πρακτικά συνεδριάσεων Επιτροπής Πίστωσης (1 βιβλίο, 1952-1954)
- ▶ **A1S10Y4:** Πρακτικά συνεδριάσεων Υποεπιτροπής Πιστώσεων – Βιβλία (139 βιβλία, 1954-1982)
- ▶ **A1S10Y5:** Πρακτικά συνεδριάσεων Υποεπιτροπής Πιστώσεων – Φάκελοι (483 φάκελοι, 1971-1982)
- ▶ **A1S10Y6:** Πρακτικά συνεδριάσεων Υποεπιτροπής Δανείων και Συναλλάγματος – Βιβλία (87 βιβλία, 1974-1982)

Αρχείο Νομισματικής Επιτροπής

- ▶ **A 1S10Y7:** Πρακτικά συνεδριάσεων Υποεπιτροπής Δανείων και Συναλλάγματος – Φάκελοι (698 φάκελοι, 1974-1982)
- ▶ **A 1S10Y8:** Πρακτικά συνεδριάσεων Υποεπιτροπής Ελέγχου Παραβάσεων Πιστωτικών Κανόνων (3 βιβλία, 1977-1981)
- ▶ **A 1S10Y9:** Γραμματεία Νομισματικής Επιτροπής (111 βιβλία, 128 φάκελοι, 1953-1988).

Τα βιβλία πρακτικών ταξινομήθηκαν χρονολογικά. Η ταξινόμηση των φακέλων λυτών εγγράφων είναι σε εξέλιξη.

ΟΡΟΙ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗΣ

Ελεύθερη πρόσβαση.

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι υπεύθυνη για τη διατήρηση των πνευματικών δικαιωμάτων του αρχείου. Η αναπαραγωγή του υλικού επιτρέπεται σύμφωνα με τους όρους χρήσης του ΙΑΤΕ.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

- ▶ Ηλεκτρονικό ευρετήριο καταρτίζεται στο ΙΑΤΕ (υπό εξέλιξη).
- ▶ Έχουν ψηφιοποιηθεί τα βιβλία πρακτικών της Νομισματικής Επιτροπής και των υποεπιτροπών της.
- ▶ Το Τμήμα Υποστήριξης Εκτελεστικών Οργάνων Εποπτείας της Διεύθυνσης Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας διατηρεί αντίγραφα των πρακτικών της Νομισματικής Επιτροπής.
- ▶ Στο αρχείο Γεώργιου Μαντζαβίνου (GR IATE A5-S1-Y2) περιλαμβάνονται φάκελοι των ετών 1949-1955 σχετικοί με τη συμμετοχή του στη Νομισματική Επιτροπή με την ιδιότητα του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, οι οποίοι αφορούν την κίνηση καταθέσεων, τα προβλήματα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, τον έλεγχο τραπεζών, τη βιομηχανική πίστη, το συνάλλαγμα κ.ά.
- ▶ Στο αρχείο Ξενοφώντος Ζολώτα (GR IATE A2-S1, S3 και S5) περιλαμβάνονται φάκελοι των ετών 1951-1981, σχετικοί με τη συμμετοχή του στη Νομισματική Επιτροπή με την ιδιότητα του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, οι οποίοι αφορούν τον ρόλο και τις αρμοδιότητες της Νομισματικής Επιτροπής, σε κοινές αποφάσεις των Υπουργών Συντονισμού και Προγραμματισμού, και Οικονομικών, σε μέτρα νομισματικής πολιτικής, στον έλεγχο των τραπεζών κ.ά.
- ▶ Στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, Αρχείο Νομισματικής Επιτροπής (GRGSA-CA-ADM142.01) εντοπίζεται υλικό των ετών 1946-1965, το οποίο φέρεται να έχει περιέλθει στα Γενικά Αρχεία του Κράτους το 1974 από το Υπουργείο Συντονισμού, στο οποίο ηρουνταν μέρος του αρχειακού υλικού της Επιτροπής.
- ▶ Το ιστορικό της σύστασης της Νομισματικής Επιτροπής περιγράφεται εκτενώς στην δημοσίευτη διδακτορική διατριβή ενός από τα πρώτα μέλη της και μετέπειτα καθηγητή του Princeton, Gardner Patterson, *The financial experiences of Greece from liberation to the Truman Doctrine* (October 1944-March 1947), Ann Arbor, Michigan, November 1948, καθώς και στο έργο του Αθανάσιου Λυκογιάννη, *Britain and the Greek Economic Crisis, 1944-47*, University of Missouri Press, Columbia, Missouri, 2002.
- ▶ Η Βιβλιοθήκη της Τράπεζας της Ελλάδος διαθέτει τις ακόλουθες εκδόσεις κωδικοποίησης αποφάσεων της Νομισματικής Επιτροπής: Νομισματική Επιτροπή, *Κώδιξ Ισχυουσών διατάξεων*, επιμ. Ι. Α. Δημητρογιάννης, Αθήναι 1957· Νομισματική Επιτροπή, *Κανόνες διέποντες τις χρηματοδοτήσεις και λοιπές τοποθετήσεις των τραπεζών* (Απόφ. Ν.Ε. 1422/30.7.1966, θέμα 1ον), Αθήναι 1966· Τράπεζα της Ελλάδος, Διεύθυνση Ελέγχου Πίστεως, *Κωδικοποίησης αποφάσεων Νομισματικής Επιτροπής και Υποεπιτροπής Πιστώσεων: χρηματοδότησης της οικονομίας, κανόνες διέποντες τις χρηματοδοτήσεις και λοιπές τοποθετήσεις των τραπεζών*, επιμ. Πάνος Α. Μαρίτσας, 2η έκδ., Αθήναι 1966· Νομισματική Επιτροπή, *Κανόνες διέποντες τις χρηματοδοτήσεις και λοιπές τοποθετήσεις των τραπεζών: απόφασις της Νομισματικής Επιτροπής, Συνεδρίασις υπ' αριθ. 1509/14.9.1968, θέμα 1ον*, Αθήναι 1968· Νομισματική Επιτροπή, *Κώδιξ Ισχυουσών διατάξεων*, επιμ. Β. Γ. Λασσαδός, Αθήναι 1979.

Πηγές: Το υλικό του αρχείου· Αρχείο Εμμανουήλ Τσουδερού (GR IATE A3-S1-Y2)· Αρχείο Γεώργιου Μαντζαβίνου (GR IATE A5-S1-Y2)· Αρχείο Ξενοφώντος Ζολώτα (GR IATE A2)· *Τα πρώτα πενήντα χρόνια της Τράπεζας της Ελλάδος, 1928-1978*, Αθήνα 1978, σ. 267-269, 313-321, 645-646, 752· Χ. Ι. Ιορδάνογλου, *Η ελληνική οικονομία μετά το 1950, τόμος Α', περίοδος 1950-1973: Ανάπτυξη, νομισματική σταθερότητα και κρατικός παρεμβατισμός*, Αθήνα 2020, σ. 46-47, 78-82.

